

**Magiczny
Kraków**

Dwa wyjątkowe obrazy Wyspiańskiego trafiły do MNK

2018-11-29

W środę, 28 listopada, w 111. rocznicę śmierci wybitnego polskiego malarza Stanisława Wyspiańskiego, Ministerstwo Kultury i Dziedzictwa Narodowego wraz z Muzeum Narodowym w Krakowie zaprezentowało dwa wyjątkowe obrazy jego autorstwa, które już niebawem będzie można oglądać w MNK. „Autoportret” z 1897 roku i „Portret doktora Jana Raczyńskiego” z 1904 roku zostały zakupione dzięki dotacji MKiDN przez Muzeum Narodowe w Krakowie.

– Zwłaszcza pierwszy obraz jest niezwykle cenny dla polskiego dziedzictwa i dla naszej kolekcji. W polskich zbiorach istnieje tylko 10 autoportretów Wyspiańskiego – ten jest jedenasty i piąty z wykonanych w technice pastelu. Co więcej, autoportret ten nigdy nie był pokazywany publicznie, dotychczas znaliśmy go tylko ze zdjęć. Można wręcz powiedzieć, że został cudownie odnaleziony – powiedział dr hab. Andrzej Betlej, dyrektor Muzeum Narodowego w Krakowie.

Wyspiański tworzył własne portrety rzadko, powstawały w ważnych momentach jego życia i miały zawsze charakter symboliczny. Opowieściami o sobie są pierwsze autoportrety wykonane w szkicowniku w roku 1890, podczas podróży artysty po Europie, portret z 1903 r. wybrany przez Wyspiańskiego i złożony w depozyt do Muzeum Narodowego w Krakowie z myślą o stworzeniu tu kolekcji swych najwartościowszych dzieł czy „młodopolski” portret małżeński z Teofilą. Taką „opowieścią o sobie” jest też bez wątpienia autoportret nabyty do zbiorów Muzeum Narodowego w Krakowie. Wizerunek ten powstał w roku 1897, który był przełomowym czasem w twórczości malarza. Powstały wtedy „Skarby Sezamu”, „Moczar” i „Zamki na lodzie”, wielkoformatowe pastelowe kompozycje, w których Wyspiański widział początek nowego, dojrzałego etapu swej malarskiej twórczości.

Oblicze artysty, który wnikliwie spogląda na widza błękitnymi oczami, jest radosne i pełne energii. Jak w większości swych obrazów poświęconych człowiekowi, Wyspiański wybrał tło neutralne, kadr niezwykle bliski, pozwalający skoncentrować się na psychice portretowanego.

Obraz był w posiadaniu Ferdynanda Hoesicka (polskiego księgarza, wydawcy, pisarza, historyka literatury) prawdopodobnie już w roku 1902, posłużył bowiem za ilustrację tekstu poświęconego Wyspiańskiemu w dodatku „Życie i Sztuka” do czasopisma „Kraj”, wydanego w Petersburgu w styczniu 1902 roku. Po raz drugi zdjęcie tego pastelu reprodukuje Hoesick w tekście wspomnieniowym o Wyspiańskim, w kilka dni po śmierci artysty („Świat. Pismo Tygodniowe Ilustrowane” z 7 grudnia 1907 r., Kraków). Portret wzmiankowany był w literaturze po roku 1907 jedynie dwukrotnie: w monografii „Stanisław Wyspiański” autorstwa Heleny Blum w r. 1963 i w albumie „Świat Wyspiańskiego” Janusza Wałka w r. 1993. Nie był pokazywany szerokiej publiczności na żadnej wystawie twórczości Stanisława Wyspiańskiego.

„Portret dr. Jana Raczyńskiego”

Przedstawiony na drugim portrecie mężczyzna to lekarz pediatra Jan Rudolf Raczyński (1865-1918), mąż Marii, córki Stanisława i Elizy Pareńskich, wielkich admiratorów sztuki Stanisława Wyspiańskiego,

dobry znajomy zarówno samego artysty, jak i innych malarzy i poetów modernistycznych przełomu wieku w Krakowie. Wizerunek powstał w roku 1904, w którym Raczyński poślubił Marię z domu Pareńską. Jesienią i zimą tego roku Wyspiański niezwykle intensywnie pracował dla Elizy Pareńskiej, realizował m.in. projekt wystroju mieszkania dla jej córki Zofii, poślubionej Tadeuszowi Żeleńskiemu. Być może właśnie wtedy powstał również pastel z wizerunkiem Jana Rudolfa Raczyńskiego, męża drugiej z trzech córek państwa Pareńskich.

Przedstawienie modelu na tym obrazie jest charakterystyczne dla arcydzieł portretowych Wyspiańskiego: ujęcie postaci na neutralnym tle, pominięcie wszelkich akcesoriów nadających wizerunkowi charakter anegdotyczny, szkicowe potraktowanie sylwetki portretowanego z wyraźnym skoncentrowaniem na wyrazie jego twarzy, służące „przedstawieniu istoty portretowanej osobowości”. Ważną cechą malarstwa (nie tylko portretowego) Wyspiańskiego była również linia, niezwykle ekspresyjna, żywa w przebiegu, która dodawała wyrazu, kolor i modelunek były traktowane drugoplanowo.

Portret doskonale wpisuje się w stworzoną w roku 1904 przez autora „Wesela” galerię pastelowych wizerunków osobistości świata kultury. W kolekcji Muzeum Narodowego w Krakowie znajdują się cztery podobne w kompozycji, a nawet rozmiarze, wizerunki literatów i lekarzy z tego czasu. Są to: „Portret Władysława Mickiewicza”, „Portret lekarza”, „Portret Wilhelma Feldmana” i „Portret Adama Chmiela”. Zakupiona praca świetnie ten zestaw dopełnia.

15 stycznia 2019 r. - nowa odsłona wystawy o Wyspiańskim

Już 2017 roku dzięki dotacji MKiDN Muzeum Narodowe w Krakowie zakupiło ważne dla twórczości Stanisława Wyspiańskiego prace: „Widok na kopiec” oraz szkic do witraża „Polonia”.

Wzbogacenie kolekcji MNK, posiadającego największy zbiór prac Wyspiańskiego w kraju, to programowe działanie mające na celu podkreślenie znaczenia twórcy, uznawanego za czwartego wieszczą, którego twórczość zapowiadała odzyskanie niepodległości w 1918 roku. W Muzeum Narodowym w Krakowie równo rok temu została otwarta wystawa „Wyspiański”, zorganizowana w ramach rządowego programu „*Niepodległa*”, którą odwiedziło do tej pory blisko 200 tysięcy widzów. 15 stycznia 2019 (w 150. rocznicę urodzin artysty) w muzeum zostanie otwarta nowa odsłona ekspozycji, zatytułowana „Wyspiański. Nieznany”, na której znajdą się dzieła graficzne oraz związane z sztuką książki, w tym także biblioteka artysty, oraz prace wcześniej nieeksponowane publicznie. Główną rolę wśród tych ostatnich będą pełnić zakupione portrety.